

Η ιστορία της Αιγιάλειας μέσω των δύο αχαιών διδασκάλων Περικλή Τρακαδά και Κων/νου Τριανταφύλλου

[Επιστήμες / Ιστορία](#)

[Αλέξιος Παναγόπουλος \(Academician Prof. DDDr. Pdoc. Dr.Habil. Alexios Panagopoulos\)](#)

[Για το πρώτο μέρος του άρθρου βλέπε εδώ](#)

Αχαϊκές Αποικίες. Η αρχαία Αχαΐα εκτεινόταν από τον ποταμό Σύθα, κοντά στο σημερινό Κιάτο προς Ανατολάς, μέχρι τον ποταμό Λάρισσο, προς Δυσμάς. Η σημερινή επαρχία Καλαβρύτων συναποτελούσε την βόρεια Αρκαδία. Συνεπώς, η αρχαία Αχαΐα δεν ήταν παρά μια επιμήκης παραλιακή ζώνη δηλ. η Αιγιαλίτιδα ζώνη [\[1\]](#), στην οποία οφείλεται και το αρχαιότερο όνομά της δηλ. Αιγιαλός, η οποία είχε ως φυσική προστασία και σύνορα τα μεγάλα ορεινά συγκροτήματα του όρους Παναχαϊκού ή Βοδιά, του Ερύμανθου και των Αροανίων ή Χελμού. Μεταξύ των βουνών και της θάλασσας υπάρχουν πεδιάδες, όμως εδώ, οι πεδιάδες του ανατολικού τμήματος της Αχαΐας είναι πολύ μικρές και στενές, ώστε με δυσκολία θα μπορούσαν να θρέψουν τους τότε αρχαίους κατοίκους και αργότερα τους Ίωνες και τους Αχαιούς.

Έτσι εμφανίστηκε ο βασικός λόγος για την ίδρυση αποικιών. Οι Αχαιοί (Μυκηναίοι), οι οποίοι εγκαταστάθηκαν στην βορεινή Πελοπόννησο, μετά την κατάρρευση της Μυκηναϊκής δόξας, διατήρησαν στην Αχαΐα ένα ανεπτυγμένο πολιτιστικό επίπεδο, μέχρι τους Γεωμετρικούς χρόνους, όπως μαρτυρούν και τα διάφορα αρχιτεκτονικά επιτεύγματά τους. Ήδη από τα μέσα του 8^{ου} π.Χ., αιώνα, δηλ. από το τέλος της

Γεωμετρικής περιόδου, η τάση για αποδημία και αναζήτηση για κάτι καλύτερο, έστρεψε τους αρχαίους προγόνους μας, προς το Ιόνιο πέλαγος, και απο εκεί στην κοντινή σημερινή Κάτω Ιταλία. Εκτός απο την αναζήτηση για μια καλύτερη τύχη που ήταν και βασικός λόγος για την ίδρυση αποικιών, ήταν και η πληθυσμιακή και η επισιτιστική δημιουργία, που χρειαζόταν ομολογουμένως μια αναπτυξιακή δυναμική, με προχωρημένο πολιτισμικό υπόβαθρο, οικονομική ανάπτυξη, εμπορική δραστηριότητα και ισχυρό πολιτειακό και κρατικό σύστημα (η Αχαϊκή εφημερίδα ως πολιτική και οικονομική βλέπει την πρώτη έκδοσή το έτος 2001[2] με σημαντικές ιστορικές δημοσιεύσεις).

Αχαϊκά. Σύγγραμμα του Πausανία (178μ.Χ.), για την Αχαΐα. Πριν απ' αυτόν έγραψαν ο Αυτοκράτης, ο Ριανός, ο Αυτεσίων, ο Αριστοτέλης (Αχαιών Πολιτεία), ο Χάραξ, ο Τίτος ο Λίβιος, ο Κικέρων, ο Δίων Κάσσιος, ο Πλούταρχος, κ.ά. Χαρακτηριστικό είναι ότι το Ρίον μνημονεύεται στο Θουκυδίδη.

Αχαΐα. Στο έργο του Πausανία Ηλειακά (V. 7,8), γίνεται λόγος για τον ύμνο του αρχαίου ποιητή Ωλήνου προς τιμή της παρθένου Αχαΐας, της οποίας μνήμα υπάρχει στη Δήλο[3].

Αχαϊκή Συμπολιτεία. Στην αρχή ήταν αρχαιοελληνικός θρησκευτικός σύνδεσμος. Κατά την 12^η Ολυμπιάδα συνέστησαν την Αχαϊκή Συμπολιτεία επιπλέον ως Πολιτικό Σύστημα. Κάθε χρόνο εκλέγοντο οι στρατηγοί, οι υποστράτηγοι, ο ναύαρχος, οι νομογράφοι και οι προεστώτες. Είχαν δικά τους νομίσματα. Οι πόλεις που συμμετείχαν διατηρούσαν την αυθυπαρξία τους. Κάθε μια απ' αυτές είχε την

επικράτειά της, τα όργανά της, με τα οποία ασκούσε την πολιτική της εξουσία, με βάση το ιδιαίτερο αυτόνομο εσωτερικό της Δίκαιο. Είχαν πλήρη ανεξαρτησία,^[4] κάθε πολιτεία ήταν και Κράτος ανεξάρτητο. Σήμερα θα ήταν ίσως το ιδανικότερο καθεστώς, εάν θα υπήρχε πλήρη και ανεξάρτητη ελευθερία δράσεων και για τα τοπικά συμβούλια της κάθε επαρχίας. Γνωστός είναι ο Νόμος της Συγκατάθεσης για την αποδοχή κάποιας πόλης ως μέλος στην Συμπολιτεία. Επίσης το να σταλεί κάποιος ως Πρέσβης, για να γίνει συμμαχία^[5] ή φιλία με κάποια άλλη πόλη κ.ά. Το 280π.Χ. ιδρύουν τη Β' Αχαϊκή Συμπολιτεία, με ουσιαστικότερο χαρακτήρα. Στην αρχή ήταν καθαρά Αχαϊκές πόλεις, κατόπιν από όλη την Πελοπόννησο. Συγκεκριμένα το 190π.Χ., η Αχαϊκή Συμπολιτεία συμπεριέλαβε, για πρώτη φορά, όλη την Πελοπόννησο. Χαρακτηριστικά έμεινε η φράση: «καλούν ούχ Ελλάδα, αλλ' Αχαΐας ηγεμόνα οι Ρωμαίοι, διότι χειρώσαντο Έλληνας δι' Αχαϊκού τότε του Ελληνικού προεστηκότος».^[6] Τό 146π.Χ. η Αχαϊκή Συμπολιτεία δυστυχώς συρικνώθηκε στά όρια τού μέχρι τελευταία νομού Αχαΐας. Λάτρευαν επίσης τήν θεά Δήμητρα.^[7] Επί Αυγούστου αυτοκράτορα ιδρύθηκε: το «Κοινόν Αχαιών». Αρχαίο έθιμο των κατοίκων της αρχαίας Αχαΐας και κυρίως των αρχαίων κατοίκων της περιοχής μας, ήταν η εξάσκηση στη Σφεντόνα. Τόσο για άθληση όσο και για πολεμικές τέχνες στις οποίες διακρίθηκαν.

Αχαΐα. Οι Αχαιοί, λέγει, αφού διώχθηκαν από τους Δωριείς στη Λακεδαίμονα, κατόπιν ζήτησαν άσυλο από τους Ίωνες στην σημερινή Αχαΐα. Στην αρχή είχαν ειρηνική συμβίωση, κατόπιν αφού ήλθαν σε ρήξη, επεκράτησαν οι Αχαιοί το 1189 π.Χ. Περιττό να υπενθυμίσουμε ότι τον καιρό εκείνο η Αχαΐα εκτείνεται κατά πολύ μέχρι την Φθιώτιδα (λίγο κάτω από τη Λαμία). Η υπόλοιπη Θεσσαλία προέκυψε από τη συγχώνευση Πελασγών και Αχαιών. Επίσης Ίωνες και Δωριείς και Αχαιοί κατοικούσαν στη Μακεδονία, στη Στερεά Ελλάδα και από κει στην Πελοπόννησο και στη Μεγάλη Ελλάδα (Magna Grecia). Στην περιοχή του Αλμυρού (Άλου), κοιτίδα των Αχαιών, μιλήθηκε η αρχαιότερη Αχαϊκή διάλεκτος, από την οποία προέκυψε η νότια αχαϊκή της Πελοποννήσου^[8]. Η αρχαία Αχαΐα περιλάμβανε δύο επαρχίες, Πατρών και Αιγιαλείας. Στον καιρό της Αχαϊκής Συμπολιτείας η ονομασία έλαβε σημαντική έκταση σε όλη την Πελοπόννησο^[9]. Ο Διόδωρος ο Σικελιώτης (90-20π.Χ.), γράφει για την Ωλένη, ως περιοχή σημερινής Αχαΐας^[10]. Δούκα της Αχαΐας ονομάζει ο Μαξιμιλιανός ο Α' το 1509 τον Κων/νο Κομνηνό Αριανίτη^[11]. Σύμφωνα με το Διάταγμα του Διοκλητιανού η Αχαΐα εντάχθηκε στην μεγάλη επαρχία Αχαΐας που απλώθηκε σε όλη την Πελοπόννησο, την Στερεά Ελλάδα, την Εύβοια κ.ά., με πρωτεύουσα την Κόρινθο.

Η επαρχία Αχαΐας υπήρξε στην διοικητική περιφέρεια του Ανατολικού Ιλλυρικού, που είχε πρωτεύουσα την Θεσσαλονίκη και υπαγόταν στο Δυτικό Ρωμαϊκό Κράτος. Η επαρχία Αχαΐας εκκλησιαστικά υπαγόταν στην μητρόπολη Κορίνθου με πολλές

επισκοπές. Τον 4^ο αιώνα η Αχαΐα δέχεται τις οδυνηρές επιδρομές των Γόθων. Τον 6^ο μ.Χ., αιώνα επιτίθενται οι Άβαροι. Απο το 535, η επαρχία της Αχαΐας, όπως και ολόκληρο το Ανατολικό Ιλλυρικό υπάγονται στην εκκλησιαστική δικαιοδοσία του παπικού θρόνου. Τον 7^ο αιώνα εμφανίζονται οι επιδρομές των Σλάβων, οι οποίοι κάνουν εγκατάσταση. Τον 8^ο αιώνα έχουμε οικονομική άνθηση της Αχαΐας. Αυτή η ανάπτυξη κορυφώνεται στην εποχή της δυναστείας των Μακεδόνων και των Κομνηνών. Τον 9^ο αιώνα κάνουν επιδρομές οι Σαρακηνοί, τον 10^ο αιώνα οι Βούλγαροι και τον 12^ο αιώνα οι Νορμανδοί με πολλές ζημιές και οι Βενετοί.

Παρόλα αυτά η Αχαΐα αναπτύχθηκε με το εμπόριο και τη μεταξουργία. Μετά το 1204 η Αχαΐα είναι φέουδο των Φράγκων, του Γουλιέλμου Σαμπλίτη και του Γοδεφρείδου Βιλλεαρδουΐνου, με την ονομασία ηγεμονία της Αχαΐας και Πριγκιπάτο του Μορέα. Το 1428-1430, η Αχαΐα ανήκει στον τελευταίο αυτοκράτορα του Βυζαντίου Κωνσταντίνο Παλαιολόγο[12]. Το 1460 επέρχεται η τουρκική κατάκτηση. Το Ρωμαϊκό Ωδείο, το Μεσαιωνικό Κάστρο και ο βυζαντινός ναός του Παντοκράτορα Πατρών είναι σημαντικά μνημεία. Στα Καλάβρυτα το μεσαιωνικό κάστρο της Ωριάς, ο βυζαντινός ναός της Αγίας Λαύρας, ενώ στην Ζαρούχλα και στη Χαλανδρίτσα διασώζονται βυζαντινοί και μεταβυζαντινοί ναοί.

Αχαΐας Πρίγκιπες. Σημαντική αναφορά κάνουν, με χρονολογική σειρά είναι στους εξής Φράγκοι Πρίγκιπες:

1205-1209, Γουλιέλμος Α΄ Σαμπλίτης.

1210-1228/30, Γοδεφρείδος Α΄ Βιλλεαρδουΐνος

1228/1230-1246, Γοδεφρείδος Β΄ Βιλλεαρδουΐνος

1246-1278, Γουλιέλμος Β΄ Βιλλεαρδουΐνος

1278-1285, Κάρολος Α΄ ντ' Ανζού

1285-1289, Κάρολος Β΄ ντ' Ανζού

1289-1307, Ισαβέλλα Βιλλεαρδουΐνη, με τον σύζυγό της Φλωρέντιο του Αϊνών, 1289-1297, και η ίδια με τον Β΄ σύζυγό της Φίλιππο της Σαβοΐας, 1301-1307

1307-1313, Φίλιππος του Τάραντος

1313-1318, Mahaut του Αϊνών, με το σύζυγό της Λουδοβίκο Βουργουνδίας, 1313-1316,

1318-1333, Jean de Gravina

1333-1364, Ροβέρτος, πρίγκιπας του Τάραντα, με την μητέρα του, Αικατερίνη Βαλουά, 1333-1346, και κατόπιν ως σύζυγος της Μαρίας των Βουρβόνων, 1347

1364-1370, Μαρία των Βουρβόνων, με τον γιό της Hugues των Λουζινιάν

1370-1373, Φίλιππος Β΄ του Τάραντα

1373-1381, Ιωάννα Α΄, βασίλισσα της Νεαπόλεως και κυριαρχία των Ιωαννιτών Ιπποτών, 1376-81

1381-1383, Jacques des Baux

1383, επέρχεται η σύγκρουση μεταξύ Καρόλου Γ΄ της Νεαπόλεως και του Λουδοβίκου Α΄ Ανζού

1396-1402, Πέτρος Σαν Σουπεράν

1402-1404, Μαρία Ζαχαρία η αντιβασίλισσα

1404-1430, Κεντυρίων Β΄ Ζαχαρίας.

Αχαϊκά Χρονικά. Ένα σημαντικό περιοδικό του Συλλόγου Πατρών Πρωτεύουσας, από τον Ιανουάριο του 1974.

Αχαϊκή Εταιρεία. Διοργάνωσε σειρά διαλέξεων εθνικών και θρησκευτικών και επί εθνικών εορτών. Μετατράπηκε κατόπιν σε Αχαϊκή Εταιρεία Μελετών. Διοργάνωσε το Α΄ Συνέδριο Αχαϊκών Σπουδών το 1973 στην Πάτρα.

Αχαϊκόν Διεθνητήριον. Αποτελεί την πρώτη ανεξάρτητη Ελληνική αρχή, ένα είδος Κυβέρνησης. Πρώτο σε σύγκριση με τα άλλα, ανά την Ελλάδα, μετά την επανάσταση του 1821, κατασκεύασε σφραγίδες, εμβλήματα και ένα μικρό αριθμό σημαίων και τις μοίρασε σε όλη την Πελοπόννησο.[\[13\]](#)

Αχαϊκό Πριγκιπάτο ή Αχαΐας Πριγκιπάτο. Μετά την κατάκτηση των Φράγκων το 1204, η Αχαΐα θα έπρεπε να δοθεί στην Βενετία, σύμφωνα με την Partitio Romaniae, η οποία δεν τηρήθηκε. Όταν ο Βαλδουίνος της Φλάνδρας έγινε αυτοκράτορας Κωνσταντινουπόλεως, ο Βονιφάτιος Μομφερατικός το φθινόπωρο του 1204 αναχώρησε για την Πελοπόννησο, όπου συνάντησε την αντίσταση του Λέοντα του Σγουρού, όμως τίποτα δεν θα τον εμπόδιζε για να κυριεύσει και το υπόλοιπο «βασίλειο της Θεσσαλονίκης». Το 1204-1205 ο Γοδεφρείδος Βιλλεαρδουίνος, κυριεύσε τμήματα της Μεσσηνίας και Ηλείας, με την βοήθεια

ενός Έλληνας άρχοντος, ο οποίος πέθανε γρήγορα. Κατόπιν όταν έγινε εξέγερση, ο Γοδεφρείδος ενώθηκε με τον Βονιφάτιο και συνέχισε την κατάκτηση της Πελοποννήσου με την βοήθεια του ικανού ιππότη ονόματι Γουλιέλμου Σαμπλίτη, ο οποίος ανακηρύχθηκε πρίγκιπ, με περιορισμένη δικαιοδοσία. Γιατί, τότε, διεμοίρασαν την κατακτημένη Πελοπόννησο σε 12 Βαρωνείες, στις εξής: Καλαμάτας, Άκοβας, Καρύταινας, Πατρών, Βοστίτζας (Αιγίου), Καλαβρύτων, Χαλανδρίτσας, Βελίγιοστης, Νικκίου, Γρίτσαινας, Γερακίου και Πασσαβά.

Η σημαντικότερη βαρωνεία της Καλαμάτας δόθηκε στον Γοδεφρείδο Βιλλεαρδουίνο. Τον οποίο οι βαρώνοι εξέλεξαν νέο πρίγκιπα, όταν αποχώρησε ο Σαμπλίτης. Αυτός προσπάθησε να εξομαλύνει τις σχέσεις του με την Λατινική αυτοκρατορία της Κωνσταντινούπολης. Την εποχή εκείνη η Λατινική Εκκλησία έγινε κυρίαρχη, εις βάρος της Ορθόδοξου Ελληνικής Εκκλησίας. Η Ανδραβίδα ορίστηκε ως έδρα του πρίγκιπα, ενώ η Γλαρέντζα έγινε το κεντρικό λιμάνι και ο τόπος όπου έκοβαν τα νομίσματα του πριγκιπάτου. Οι δικαστικές αποφάσεις και η δικαστηριακή πρακτική καταγράφονταν στο βιβλίο του πρίγκιπα, το οποίο αποτέλεσε τη Νομική Βάση των Ασιζών της Ρωμανίας. Η Γαλλική γλώσσα ήταν η επίσημη γλώσσα του πριγκιπάτου παράλληλα με την Ελληνική, γι' αυτό το πριγκιπάτο ονομάστηκε «Μικρή Γαλλία». Η άνθηση και ευημερία του πριγκιπάτου γνώρισε μεγάλη ακμή στην εποχή των Βιλλεαρδουίνων, Γοδεφρείδου Α' (1210-1218), του γιού του Γοδεφρείδου Β' (1218-1245) και του Γουλιέλμου Β' (1245-1278), αδελφού του Γοδεφρείδου Β'. Το 1224, όταν ανακατέλαβε τη Θεσσαλονίκη ο Θεόδωρος Δούκας, τότε οι Βιλλεαρδουίνοι απέκοψαν το πριγκιπάτο τους από τη Λατινική αυτοκρατορία της Κωνσταντινούπολης. Η ευημερία αυτή δεν κράτησε για πολύ, επειδή ο Γουλιέλμος ο Β', συμμάχησε με το πεθερό του, Μιχαήλ Β' της Ηπείρου, εναντίον του αυτοκράτορα της Νίκαιας Μιχαήλ Η' Παλαιολόγου, αλλά έχασε στη μάχη της Πελαγονίας το 1259 και συνελήφθηκε μαζί με άλλους άρχοντες. Ο αυτοκράτορας έγινε ο ισχυρός άρχων.

Ο Γουλιέλμος τότε προτίμησε και έγινε νονός (κουμπάρος) του γιού του Μιχαήλ Παλαιολόγου, παρά τους όρκους αδελφοσύνης που έδωσε, με την προτροπή του Πάπα Ουρβανού Δ', πάλι τους καταπάτησε, εις βάρος πάλι του αυτοκράτορα Μιχαήλ. Μετά από το θάνατο του Γουλιέλμου του Β' το πριγκιπάτο της Αχαΐας περιήλθε στην κυριαρχία του βασιλέα Καρόλου Α' ντ' Ανζού (1226-1285). Οι Βιλλεαρδουίνοι δεν έπαψαν να έχουν εξουσία στο πριγκιπάτο, το οποίο όταν έφτασε στο σημείο να κυβερνάται από βαΐλους, έπεσε σε παρακμή[14]. Με την εμφάνιση της Γενοβέζικης οικογένειας Ζαχαρία το 1311, των Φλωρεντινών Ατσαγιόλι το 1338, των Ιωαννιτών Ιπποτών το 1376 και της Εταιρείας των Ναβαρραίων το 1380, το φράγκικο δεσποτάτο του Μορέα άρχισε πάλι να αναπτύσσεται μέχρι το 1430. Από το 1460 και κατόπιν οι Τούρκοι κατακτητές

ισοπέδωσαν τα πάντα. Τα Ιόνια νησιά έμειναν στα χέρια των Βενετών, μέχρι το 1797.

Περιηγητές. Εμφανίζονται απο τον 9^ο αιώνα και περισσότερο απο τον 11^ο αιώνα. Σύμφωνα με τον πίνακα περιηγητών που επισκέφθηκαν την Αχαΐα και ο οποίος υπάρχει στη Γεννάδιο Βιβλιοθήκη Αθηνών. Μερικοί απ' αυτούς είναι οι εξής: Επιφάνειος ο πρεσβύτερος, ο οποίος έκανε έρευνες κυρίως για τον Άγιο Ανδρέα Πατρέων, Λουϊτπράνδος ο επίσκοπος στη Κων/πολη, ο Κυριακός, ο Αγκωνιάτης, κ.ά. Το 1395 εμφανίστηκε ο Nicolaus de Marthono και το 1599 ο Thomas Dallam [\[15\]](#). Το 1805 ο Gell και ο Leake [\[16\]](#). Το 1852 ο C. T. Newton [\[17\]](#). Συνήθως οι περιηγητές είχαν μαζί τους και έναν ζωγράφο, για να βάλουν φωτογραφίες στα βιβλία τους. Τα γραφόμενά τους είναι πολύτιμες ιστορικές πηγές, παρότι κάποιοι απ' αυτούς ξεφεύγουν ιστορικά ή συγχέουν τα γεγονότα, για π.χ. κάποιοι ονόμαζαν εσφαλμένα την Αχαΐα, ως Αιτωλία. Ο ιστορικός μας δρ. Στέφανος Θωμόπουλος πρώτος χρησιμοποίησε το υλικό αυτό των περιηγητών και προσπάθησε επιτυχώς να διαχωρίσει το σωστό απο το λάθος. Το έργο του συνέχισε ο διδάσκαλός μας Κων/νος Τριανταφύλλου [\[18\]](#) το οποιο ήταν πολυπόικιλο και εργώδες [\[19\]](#).

Αχαΐα και 1821. Η ιδέα ότι ο αγώνας του 1821 αποσκοπούσε να εξυπηρετήσει συμφέροντα κάποιας ντόπιας ολιγαρχίας ή των ξένων δυνάμεων, σήμερα έχει ξεπεραστεί από τους δύο ως άνω διδασκάλους μας Περικλή Τρακαδά και Κων/νο Τριανταφύλλου. Επίσης, γράφει ο Γ.Κορδάτος: «φυσικά δεν ήταν όλοι οι ανώτεροι κληρικοί παραδόπιστοι, πόρνοι, αγράμματοι, τουρκόφιλοι, γδύτες και εκμεταλλευτές. Υπήρχαν ανάμεσά τους και μερικοί που διακρίθηκαν στο δημόσιο και ιδιωτικό τους βίο» και αναφέρει ως τέτοιους τους πατριάρχες Κύριλλο Λούκαρι, τον Ιερεμία Γ' και τον Καλλίνικο Γ'. Ο πατριάρχης Γρηγόριος ο Ε' ήταν γιός βοσκού, απο την Δημητσάνα. Απο τα Ζούμπατα Αχαΐας ήταν και ο εθνομάρτυρας Δέρκων Γρηγόριος. Απο τα Καλάβρυτα ήταν ο εθνομάρτυρας Χριστιανουπόλεως Γερμανός. Ο δε τούρκος ιστορικός Μώραλη Μελίκ Μπέη, γράφει: Τον λαό της Πελοποννήσου «υποκίνησαν κυρίως οι μητροπολίτες και γενικά ο κλήρος, δηλ. οι πραγματικοί ηγέτες του έθνους». Ο στρατηγός Ιω. Μακρυγιάννης, γράφει: «Πήγα στοχάσθηκα και τόβαλα όλα ομπρός και σκοτωμόν και κινδύνους και αγώνες -θα τα πάθω δια την ελευθερίαν της πατρίδος μου και της θρησκείας μου». Στις 10-14 Μαρτίου 1821 ο μητροπολίτης Παλαιών Πατρών Γερμανός, συγκροτεί σώμα απο 500 άνδρες. Στις 17 Μαρτίου και για μια συνεχή εβδομάδα, όπως κάθε χρόνο, το μοναστήρι της Λαύρας Καλαβρύτων πανηγυρίζει τον πολιούχο Άγιο Αλέξιο τον άνθρωπο του Θεού. Με το πρόσχημα, της κάλυψης αυτης της εορτής συγκεντρώθηκαν στην ιστορική Μονή της Λαύρας όλοι οι ισχυροί και τα παλικάρια της Αχαΐας από Πάτρας και Αιγίου. Εκεί, στο βυζαντινό ναό της Θεοτόκου ορκίζει με το γνωστό Λάβαρο, τους γενναίους οπλαρχηγούς.

Κυριεύουν τα Καλάβρυτα και στις 24 Μαρτίου μπαίνουν στην Πάτρα, στην πλατεία Αγίου Γεωργίου, υψώνουν την σημαία της επανάστασης, καλώντας όλους με το σύνθημα: «ελευθερία ή θάνατος». Στις 25 Μαρτίου διανέμει στους Προξένους των κρατών την περίφημη Διακήρυξή του. Στο ίδιο έτος 1825, συλλαμβάνεται, εμπαίζεται, ληστεύεται, διαπομπεύεται, ως εγκληματίας από τους ίδιους τους Έλληνες, με την εντολή του Γκούρα. Τον Μάιο του 1826, πεθαίνει από τύφο, από τις κακουχίες.

Ο Κων/νος Τριανταφύλλου[20] μας άφησε ως πρόεδρος της Διακιδείου Σχολής Λαού μάλιστα στο δεύτερο δεκαήμερο του Φεβρουαρίου 2002 κτύπησε το τηλέφωνο της οικίας μου, απουσίαζα, ήταν μου είπαν ο Πρόεδρος, άφησε μήνυμα ότι με όρισε για τη καθιερωμένη ομιλία μου στο πρόγραμμα της Διακιδείου Σχολής Λαού. Μετά από 5-6 ημέρες και ενώ ετοιμαζόμουν να τον επισκεφθώ για να του πω να μου γράψει τον πρόλογο, για το ιστορικό ογκώδες πόνημά μου: «Αχαΐα, Μωριάς, Πελοπόννησος», όπως είχαμε συμφωνήσει προ καιρού, ο θάνατός με πρόλαβε. Με τα λόγια του προέδρου του Β' διεθνούς συνεδρίου στη Πάτρα των Πελοποννησιακών Σπουδών, του καθηγητή ακαδημαϊκού Π. Ζέππου ο οποίος και προσεφώνησε το Κωνσταντίνο Τριανταφύλλου ονομάζοντάς τον ως «τυπικόν εκπρόσωπον της πνευματικής παραδόσεως της Αχαΐας»[21]. Όμως, οι δύο ως άνω διδάσκαλοι έχουν φύγει από κοντά μας και το κενό δυσαναπλήρωτο, έφυγαν πλήρης ημερών, οι ακούραστοι ιστορικοί της Αχαΐας, έχοντας αφήσει πίσω τους ένα τεράστιο έργο, με τους μαθητές και φίλους του ως πνευματικούς συνεχιστές των. Ο Τριανταφύλλου ως ποιητής, πεζογράφος, ιστορικός και νομικός, που καταξίωσε τον τόπο και την γενιά του, γιός του Νικολάου και της Ευθυμίας, το γένος Καραμπέτσου, γεννήθηκε στην Πάτρα στις 15 Αυγούστου 1912. Από την Πάτρα απουσίασε μόνο κατά τα χρόνια των σπουδών του και κατά την περίοδο του πολέμου 1940-1941, που βρέθηκε στην ελληνική βόρειο Ήπειρο. Στο Πανεπιστήμιο Αθηνών σπούδασε Νομικά (1929-1934) και παίρνοντας το πτυχίο του επέστρεψε στη γενέτειρά του. Διετέλεσε μέλος και πρόεδρος του Δικηγορικού Συλλόγου Πατρών και έφορος της βιβλιοθήκης του Συλλόγου, την οποία ανακαίνισε βιβλιοθηκονομικά. Πήρε μέρος στη διοίκηση όλων σχεδόν των κοινωφελών ιδρυμάτων και πνευματικών σωματείων της πόλης επί πολλά χρόνια. Διετέλεσε πολλές φορές δημαρχών και αντιπρόεδρος. Συγγραφέας πολλών ιστορικών και λογοτεχνικών βιβλίων, το όνομά του συνδέθηκε με την τοπική ιστορία, συνέχισε το έργο του δρ. Στέφανου Θωμόπουλου. Είναι σημείο αναφοράς και οι δύο διδάσκαλοι για όσους ασχολήθηκαν ή θα ασχοληθούν στο μέλλον με την τοπική μας ιστορία. Ως ελάχιστος συνεχιστής συγγραφέας της τοπικής ιστορίας καθότι ο ίδιος ο Τριανταφύλλου σε τηλεοπτική εκπομπή του έτσι με ονόμασε, μαζί με άλλους, καθώς και πολλοί άλλοι θα τον θυμόμαστε για την ευγένεια, τη καλοσύνη του, την εργατικότητά του και την αθόρυβη δράση του, ήθελε να περνά

απαρατήρητος, γιατί βίωνε τη ταπείνωση, όμως ήταν τεράστιο το έργο του. Ιδρυτικό μέλος της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας Πελοποννήσου και του μουσείου της και της Αχαϊκής Εταιρείας Μελετών. Κατά τα τελευταία πενήντα έτη πήρε μέρος σε πολλά συνέδρια σπουδών Ιστορίας στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, πραγματοποίησε σημαντικές ανακοινώσεις, εργάστηκε ως επιστημονικός επισκέπτης στο Ελληνικό Ινστιτούτο Βενετίας το 1967 και συνεργάστηκε τακτικά με πλήθος έγκυρα επιστημονικά και λογοτεχνικά περιοδικά, αφιερώματα, επετηρίδες και περιοδικές εκδόσεις. Διετέλεσε μέλος της Εταιρείας Φίλων Παναγιώτη Κανελλόπουλου και της Εταιρείας Πελοποννησιακών Σπουδών και της Εταιρείας Λογοτεχνών ν/δ Ελλάδος. Τιμήθηκε απο το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως με το οφίκιο του Άρχοντος Εκδίκου. Επίσης απο τον αχαιό πρόεδρο της Ελληνικής Δημοκρατίας Κωνσταντίνο Στεφανόπουλο και το Μητροπολίτη Πατρών Νικόδημο Βαληνδρά. Σάββατο απόγευμα στις 23-2-2002, σε ηλικία 90 ετών απεβίωσε ειρηνικά. Η εξόδιος ακολουθία τελέσθηκε στον ιερό ναό Παντανάσσης ημέρα Τρίτη στις 26-2-2002. Ο γράφων ήταν παρών στον τελευταίο χαιρετισμό στον διδάσκαλό μας [\[22\]](#). Πρβλ. εφημερίδες που έγραψαν για το έργο του, την κοίμηση και εξόδιό του [\[23\]](#). Οι δύο αυτοι πνευματικοί δημιουργοί έγραψαν και κατέγραψαν την ιστορική μας μνήμη. Την σημαντική ενδεικτική βιβλιογραφία ο φιλόπonos αναγνώστης θα μπορέσει να την επισημάνει περισσότερο εάν μελετήσει μέσω των ικανών υποσημειώσεων και παραπομπών που ο γράφων καταθέτει στην παρούσα έρευνα για τους δύο διδασκάλους μας Περικλή Τρακαδά και Κων/νο Τριανταφύλλου.

[\[1\]](#)Βλ. Αλέξιου Παναγόπουλου, Πολιτεία Αχαιών, Αθήνα 2006. Του ιδίου, Αχαΐα, Μωριάς, Πελοπόννησος, Αθήνα 2007. Πρβλ. ιδίου, άρθρο, εφημ. “Η Ημέρα”, 21-Δεκ.-2004, σ. Α14.

[\[2\]](#)Πρβλ. εφημ. Αχαϊκή, έτος 2ο, αρ. φύλλου 26, Δεκέμβριος 1999, σύνολο σελίδων 8.

[\[3\]](#)Βλ. Π. Καράμπελας, Η Προϊστορική Ωλενος, σ. 111. Σύμφωνα με τον Πολύβιο (Δ. 17.3), η χώρα των Αχαιών ονομάζεται Αχαιάτις.

[\[4\]](#)Πρβλ. Πολύβ. Β' 37, 11. Ε' 93. ΛΗ' 3. ΙΣΤ' 36. Βλ. Πλούτ. Εν βίω Αράτου, 44. Βλ. Livius XXII, XXIII, XXV, XXXII. Βλ. Πaus. Ζ', 9. 4.

[\[5\]](#)Βλ. Γεώργιος Ν. Χατζηδάκις, στην: Σύντομον Ιστορίαν της Ελληνικής γλώσσης, Αθήναι 1915, σ. 50 (για τον 3ο αιώνα π.Χ.).

[\[6\]](#)Πρβλ. Ι. Α. Παπαποστόλου, Ελληνιστικοί Τάφοι, Πάτρα, Ι., Αθήνα 1982, σ. 283 κ.ε. Βλ. Τριανταφύλλου, 284. Πρβλ. Κ. Άμαντος, Εισαγωγή εις την Βυζαντινήν

Ιστορίαν, 1950, 94 κ.ε. Βλ. και Παν. Κανελλοπούλου, Απο τον Μαραθώνα στην Πύδνα, Αθήνα 1963.

[7]Βλ. Silvio Accame, *Il dominio Romano in Grecia della guerra Achaica*, Roma, 1945, ρ.ρ. 147.

[8]Πρβλ. Ιω. Ρ. Πανέρης, *Οι Αλείς και οι άλλοι*, στο: *Αχαΐα Φθιωτικό, Πρακτικά Α' συνεδρίου Αλμυριωτικών Σπουδών*, Αλμυρός 1993, 65 κ.ε. Βλ. Κ. Τριανταφύλλου, 278.

[9]Το όνομα συναντάται σε όλη την Πελοπόννησο επί Πολύβιου, Κάσσιου κ.ά., μεταξύ Β' καί Γ' π.Χ. αιώνα. Πρβλ. στοιχεία στην εποχή της Φραγκοκρατίας: Σπύρος Ασωνίτης, *Ο τίτλος του πρίγκηπα της Αχαΐας και οι Τόκκοι*, στά πρακτικά Ε' διεθνούς Πανιονίου Συνεδρίου, Α', Αργοστόλι 1989, σ. 60 κ.ε. Πρβλ. "...μετά την Ηλείαν εστί το των Αχαιών έθνος", Στράβων, 8.335. Βλ. περισσότερα Λίνα Μενδώνη, *Η Αχαΐα στους αρχαίους Έλληνες και Λατίνους συγγραφείς*, στα *Μελετήματα ΕΙΕ*, 13ος τόμ. σ. 67 κ.ε.

[10]Βλ. Π. Καράμπελας (Α' δήμαρχος Κ.Αχαΐας), *Η προϊστορική Ώλενος*, σ. 114.

[11]Βλ. Απ. Βακαλόπουλος, *Ιστορία Ν. Ελληνισμού*, Γ' 69. Πρβλ. *Αχαΐας πριγκηπάτο στο Χρονικό του Μορέως*, στίχ. 3193, 7281. Έκδοση: Π. Κολονάρου, σ. 137, 296.

[12]Βλ. Δ. Α. Ζακυθηνός, *Le despotat grec de Moree*, Α', Παρίσι 1932, Β', Αθήναι 1953.

[13]Βλ. Βακαλόπουλος, *Ιστ. Ν. Ελλην.*, Ε' 335.

[14]Βλ. *Το Χρονικό του Μορέως*, έκδ. Π. Π. Καλονάρου, Αθήναι 1940. Βλ. W. Miller, *Η Φραγκοκρατία στην Ελλάδα*, Αθήναι 1960. Βλ. J. Lagnon, *L' empire Latin de Constantinople et la principaute de Moree*, Παρίσι 1949. Βλ. Aneta Ilieva, *Frankish Morea (1205-1262)*, Αθήναι 1991. Βλ. Σ. Ι. Δοανίδου, *Το πριγκηπάτο της Αχαΐας (1205-1460)*, Αθήναι 1989. Βλ. Μ. Σ. Κορδώσης, *Η κατάκτηση της νότιας Ελλάδας απο τους Φράγκους*, Θεσσαλονίκη 1986.

[15]Πρβλ. *Περιοδικό: Αχαϊκά Χρονικά*, 41, σ. 27.

[16]Πρβλ. Dodwell, II, 308.

[17]Βλ. C.T.Newton, *Travel and discoveries in the Levant 1865*, I, σ. 9-13.

[18] Μερικά απο τα ελληνικά βιβλία για τους περιηγητές είναι: Ελένης Σαράντη, *Η Πάτρα όπως την είδαν οι περιηγητές απο το 1204 έως 1500*, Αθήνα 1975.

I.M.Παναγιωτοπούλου, Ελληνικοί ορίζοντες, Αθήναι 1959, σ. 199. Μιχάλης Γρηγορόπουλος, Περιήγησις εν Ελλάδι, 1885, 163. Άλκης Αγγέλου, Ο Rouqueville και η εποχή του, Αθήναι 1968. Π. Κιλίμης, Το γεωγραφικό έργον του Βικέντζου Κορονέλλι..., βλ. Δελτίον Γεωγραφικής Εταιρείας, 1952. Δ. Πασχάλη, Περιηγηταί εν Ελλάδι..., Χρυσάλλις 3(1865), 138. Κυριάκου Σιμόπουλου, Ξένος Ταξιδευτής στην Ελλάδα, Α', Αθήναι 1972. Κων/νος Τριανταφύλλου, Ιστορικόν Λεξικόν..., τόμ. Α' και Β'. Μερικά απο τα ξενόγλωσσα βιβλία είναι τα εξής: Mirabal, Voyage..., Paris 1698. E.Giffard, A Short visit..., London 1837. D.Douglas, Lecturer..., Athens 1959. Beule, Etudes sur le Peloponnese, Paris 1855. E.Charfon, Tour du Monde, Paris 1877. Du Loir, Les voyages, Paris 1654. Morea, Die uortreffliche, Halb. Nymberger, 1687. B.Guttman, Tage in Hellas, Frankfurter, 1924. P.F.Martin, Greece of the tentieth..., Leipzig 1913. J.A.Buchon, La Grece, p. 516. Q.Deshamps, La Grece d' aujourd'hui, 11 ed., Paris 1907. J.Conder, The Mordern Traveller, London 1826 κ.ά.

[19] Ενδεικτικά στον “Τόμο Τιμητικό Κ. Ν. Τριανταφύλλου” (σσ.19-39), καταχωρείται αναλυτικός χρονολογικός πίνακας όλων των πονημάτων του. Τιμήθηκε με πολλά βραβεία όπως απο την Ακαδημία Αθηνών, την Εστία Νέας Σμύρνης, κ.ά. Τα έργα του έχουν καταχωρηθεί σε περιοδικές εκδόσεις και ανθολογίες, όπως στην “Ποιητική ανθολογία” Ρ. Αποστολίδη, στη “Λογοτεχνική Πελοποννησιακή ανθολογία” του Δ. Τσουράκη, κ.ά. Βιβλιογραφία, του συγγραφέα Κων/νου Τριανταφύλλου. Ποίηση: “Τα τραγούδια των σκλαβωμένων”, Πάτραι 1944 (ποιητική συλλογή, σελ. 58). Διηγήματα: “Χειμώνας στην Αλβανία”, διηγήματα, Πάτραι 1945, σελ. 196. “Διηγήματα”, 1969. “Του '21 η απαρχή-Σπηλιάδα-Δύο χρονικά”, 1971. “Μνήμες του Ελληνικού Λαού”, 1976. “Πατρινά Διηγήματα”, 1985. “Επιστροφή μέσω Πατρών”, 1994. “Μάνζικερτ”, 1997. Ιστορία-Μελέτη-Διάφορα: “Λογοτεχνική γνωριμία της Καινής Διαθήκης (μελέτη)”, Πάτραι 1948, σελ. 28. “Ιστορία της πόλεως Πατρών απο των αρχαιοτάτων χρόνων μέχρι του 1821 του αιμνήστου Στεφάνου Ν. Θωμοπούλου”, σε β' έκδοση, Πάτραι 1950, σελ. 644, εικόνες 41, σχέδια 2. “Ιστορία της Βυζαντινής Μονής Γηροκομείου των Πατρών (μελέτη)”, σελ. 80, Πάτραι 1954. “Δημόσια ονόματα εν Πάτραις (μελέτη)”, σελ. 57, Πάτραι 1954. “Ήττον ελληνική ιστορία. Απάντησις εις τας εν Ελλάδι εφαρμογάς του ιστορικού υλισμού”, 1965. “Ιστορικόν Λεξικόν των Πατρών. Ιστορία της πόλεως και της επαρχίας από της αρχαιότητος έως σήμερα κατά αλφαβητικήν ειδολογικήν κατάταξιν”, 1950, 2η έκδ. 1980 και 3η έκδ. 1995. “Η βυζαντινή οικογένεια Χαιρέτη και το εν Πάτραις αρχείον της”, Πάτρα 1962, σσ. 111. “Μικρασιατική καταστροφή. Εισαγωγή εις την ιστοριογραφικήν θεώρησιν του θέματος” Πάτραι 1962 (βραβείο Εστίας Ν. Σμύρνης 1962) σσ.191. “Βιβλιογραφία τς Μικρασιατικής εκστρατείας”, 1971. “Επί του Όρους λαός. Νομική επακρίβωσις φιλολογικών και άλλων κειμένων (ανάτυπο) απο το Τόμο υπέρ Ηλ. Κυριακοπούλου. Ιω. Γιαννόπουλος, περιοδικό: “Αχαιός” φθινόπωρο 1966, 44-5. “Δύο λίβελλοι κατα

Βενιζέλου Ρούφου (1863)", (ανάτυπο) απο τον Ο' τόμο "Ν. Εστίας" Αθήνα 1966. "Η Ελληνική Εκκλησία του Λιβόρνου (ιη'-ιθ' αι.) και το Πατριαρχείον Αλεξανδρείας (ανάτυπο) εκ του Χαριστηρίου Τόμου Θ.Μοσχονά, Αλεξάνδρεια 1967, 69κ.ε. "Επίσκεψις του Άγγλου βασιλόπαιδος Αλφρέδου εις Ελλάδα τω 1859" (ανάτυπο) εκ του Α' Τόμου (1967), περιοδικό "Μνημοσύνη" Αθήνα 1967, σσ. 133-138. "Νομικά έγγραφα Κερκύρας των ετών 1620-1854, διασωθέντα εν Πάτραις (ανάτυπο) εκ των Πρακτικών Γ' Πανιονίου Συνεδρίου, Γ', Αθήνα 1967, 392-5, αναδημοσίευση: "Κερκυραϊκά Νέα", Κέρκυρας 18, 25-10-1965. "Κωνστ. Μπογδάνος, Πατρεύς εν Βενετία εθνικός ευεργέτης (ανάτυπο) εκ του Δ' Τόμου "Θησαυρισμάτων", Βενετία 1967, 190-214. "Τα εξαρχικά δίκαια του μητροπολίτου Πατρών επί της Εκκλησίας της Κρήτης τω 1831" (ανάτυπο) εκ του Γ' τόμ. Πεπραγμένων Β' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου, 1968, 250-55, αναδημοσίευση: "Πελοπόννησος" 23-4-1966. "Ο εν Βενετία λόγιος Κων/νος Τριανταφύλλου (1832-1913)" (ανάτυπο) εκ της Επετηρίδας Εταιρείας Στερεοελλαδικτικών μελετών, Α' 1968, 257-75. "Οι Κωστάκηδες της Αχαΐας και του Λιβόρνου. Συμβολή εις την ιστορίαν του Ελληνισμού της Τοσκάνης και των μετεπαναστατικών Πατρών", Αθήνα 1968. "Τα Ναυπλιακά (1862) εν Πάτραις" (ανάτυπο) εκ του Β' τομ. 1969, περιοδικό "Μνημοσύνη" Αθήνα 357-74. "Διηγήματα" Πάτρα 1969 σσ.108. "Το αρχείον των οικογενειών Δρακοπούλου και Καλαμογδάρτη" (ανάτυπο) απο τα "Πελοποννησιακά" Ζ' 1969-70, 50-61. "Εξ διαθήκαι Παλαιών Πατρών αποκείμενοι εις μονήν Ομπλού" (ανάτυπον) εκ του ΟΑ' τόμ. περιοδικό "Αθηνά", 1970, 18-46. "Ανέκδοτα νομικά έγγραφα Πατρών της τελευταίας Τουρκοκρατίας" (ανάτυπον) εκ του Τόμου Δ.Σ.Γκίνη, του περιοδικού "Ο Ερανιστής" Αθήνα 1970, 54-73. "Έλληνες μοναχοί της Νοτίας Ιταλίας καταφυγόντες εις Πάτρας τον Θ' αιώνα" (ανάτυπο) εκ του περιοδικού "Εκκλησία" Αθήνα 1970 και το αυτό, ανάτυπο εκ του περιοδικού Italia sacra 20, 22, Padova 1973, 1085-1094. "Ο Πατρινός διδάσκαλος μοναχός Αββακούμ" (ανάτυπον) εκ του Η' τόμου "Πελοποννησιακών" Αθήνα 1971. "Αι κατά την Ελληνική αρχαιότητα πόλεις με το όνομα Πάτραι" (ανάτυπο) απο το ΟΒ' τόμο "Αθηνάς" 1971, 259-265. "Του 1821 η απαρχή (Πάτρα 1466). Σπιλιάδα (Πάτρα 1820)". Δύο χρονικά (ανάτυπα) απο το περιοδικό "Ν.Εστία" Αθήνα, Πάτρα 1971. "Παγκόσμιος Ελληνοδείκτης, οδηγός δι' ό,τι Ελληνικόν εις όλας τα χώρας του κόσμου" Πάτραι 1972 σσ. 292. "Ελληνικόν Μαρτυρολόγιον ήτοι η καθ' έκαστην ημέραν του ενιαυτού μνήμη των δια του θανάτου των μαρτυρησάντων την Ελλάδα Ελλήνων και Φιλελλήνων" Πάτραι 1975 ("Φωνή Καλαβρύτων" 14-7-1975. "Αι περί Αρέθα σπουδαί και ο Σωκράτης Κουγέας" (ανάτυπον) στα Πρακτικά Α' Συνεδρίου Λακωνικών Σπουδών (Λακωνικά Δ' α' 1979, 369-375). "Ο Τύπος των Πατρών κατα τον ΙΘ' αιώνα" (ανάτυπο) απο το περιοδικό "Αθηνά" ΟΓ' και ΟΔ' (προσφορά στον καθηγητή Ν.Τωμαδάκη) Αθήνα 1973, 127-143. "Ο Κύπριος ιεράρχης Αγαθάγγελος Μυριανθούσης εν Πάτραις (1830-32)", στο ανάτυπο, απο τα Πρακτικά του Α'

Διεθνούς Κυπρολογικού Συνεδρίου, τόμ. Γ', 1, Λευκωσία 1973, 421-30. "Βιβλιογραφία Μικρασιατικής εκστρατείας (1919-22)" (ανάτυπο), απο το περιοδικό "Μνημοσύνη" Αθήνα, Δ', 1973, 86-116 (Ι.Βασιλείου στο "Ν.Εστία" Αθήνα 15-1-1975, 135. "Τα τοπωνύμια Καλάβρυτα-Καλάβριτο, Νεζερόν-Νεζερά" (ανάτυπο) απο τα Πρακτικά του Α' Τοπικού Συνεδρίου Αχαϊκών Σπουδών Πατρών 1974, 61-65 (αναδημοσίευση στη "Φωνή των Καλαβρύτων" 7-4-1975. "Κρήτες πρόσφυγες καταφυγόντες εις Πάτρας κατα τους νεωτέρους χρόνους" (ανάτυπον) απο τον Γ' τόμο Πεπραγμένων Γ' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου Ρεθύμνου, 1975, 360-66. "Επί του Όρου: Κορινθιακή Σταφίς" (ανάτυπο) απο τα Πρακτικά του Α' Τοπικού Συνεδρίου Κορινθιακών Ερευνών, Κορίνθου, 1975, 43-6. "Ανέκδοτα παλαιά Πατρινά έγγραφα" (ανάτυπο) απο τον τόμο Ε' στη μνήμη Γ.Τ.Κόλια, Επετηρίδος Εταιρείας Στερεοελλαδικών Μελετών, 1974, 247-263. "Μνήμες του Ελληνικού Λαού" (διηγήματα), Αθήνα 1976. "Και άλλαι πληροφορίες δια τους Κρήτας των Πατρών του ΙΘ' αιώνα" (ανάτυπο) Πρακτικών Δ' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου, Ηρακλείου 1976, Γ', 305-311. "Εξ επιστολαί Καλλιόπης Παπαλεξοπούλου σωζόμεναι εις Πάτρας" (ανάτυπο) απο τα Πρακτικά του Α' Τοπικού Συνεδρίου Αργολικών Σπουδών, Ναυπλίου, 1976, Αθήνα 1979, 51-9. "Ο εκ Πατρών Υμνογράφος Νικηφόρος του ΙΒ' αιώνα. Νέα έκδοσις των διασωθέντων στίχων του" (ανακοίνωση στο ΙΕ' Διεθνές Βυζαντινολογικό Συνέδριο Αθηνών) 1976, στο περιοδικό "Αθηνά" τόμο ΟΖ' 1979. "Αστυνόμου Πύργου Αζήζ αγά επιστολή προς Θ.Κολοκοτρώνη (1815)" στο περιοδικό του Α' συνεδρίου Αρκαδικών σπουδών, Τριπόλεως 1974. "Μικρομάνη υπο τον βοεβόδαν Πατρών" (ανάτυπο) απο τα Πρακτικά του Α' Τοπικού συνεδρίου Μεσσηνιακών σπουδών, Καλαμάτας 1977, 157-160. "Η ημιεπίσημος αποστολή εις τας Ιονίους νήσους του βουλευτού Πατρών Κωνστ. Κωστάκη, Φεβρ.-Μάρτιο 1864" (ανάτυπο) απο τα Πρακτικά του Δ' Πανιονίου Συνεδρίου Κερκύρας 1978. "Η Αχαϊοήλις ως ιστορικός όρος και θεσμός" (ανάτυπο) απο τα Πρακτικά του Α' Τοπικού Συνεδρίου Ηλειακών σπουδών, Πύργου 1978. "Εμπορικόν βιβλίον αντιγραφής επιστολών εν Πάτραις του 1812" (ανάτυπο) απο τη "Μνημοσύνη" 1979, Αθήνα. "Ιστορικόν Λεξικόν των Πατρών" β' έκδοση αναθεωρημένη και εικονογραφημένη με 66 νέας ανεκδότους εικόνας, Πάτραι 1980, σχ. 4ον, σσ. 439. "Τα απόρρητα του πολέμου του 1940" Πάτρα 1981, σσ.112. "Παρουσίασις της β' έκδ. του Ιστορικού Λεξικού", στην Ολομέλεια, στα Πρακτικά του Β' Διεθνούς συνεδρίου Πελοποννησιακών Σπουδών, Α', 151-4 (ανάτυπο), Αθήνα 1992. "Το Αρχείο των Βλαχοπαπαδοπούλων των Πατρών (1720-1905), Θεοφίλου μητροπολίτου Αθηνών (1798-1873)" Πάτραι 1983, σσ.103. "Ο Δημ. Παλαμάς προς τον Μητροπολίτην Αθηνών Θεόφιλον Βλαχοπαπαδόπουλον" στο περιοδικό "Μνημοσύνη" Αθήνα Θ' 1984, 350-54 (ανάτυπο). "Ιδιάζοντα τοπωνύμια περιοχής Πατρών" στο περιοδικό "Ονόματα" Αθήνα 1984, σ.131-2 (ανάτυπο). "Πατρινά διηγήματα" Πάτραι 1985, περιοδικό "Ευθύνη" τεύχ. 170/1986. "Οι Κώδικες Γάμων

και βαπτίσεων της Ελλ. Κοινότητος Λιβόρνου (1760 κ.ε.)” Πάτραι 1985, σσ. 125. Ιωάν. Αθανασόπουλος στην “Ημέρα” 6-3-1986, σ.3. Γιάννης Βουλδής στη “Πελοπόννησο” 29-3-1986, σ.2. Ανδρ. Μαγκλάρας, Γ.Θ.Παπαγεωργίου “Το Αίγιο”, 1986, 45. “Ο Αναστάσιος Γόρδιος και αι Πάτραι” στα Πρακτικά Συνάξεως Ευγενίου Αιτωλού, 497-8 (ανάτυπο), Αθήνα 1986. “Μητροπολίτου Κορίνθου Ζαχαρία επιστολή επί υποθέσεως Πατρών έτους 1814” στα Πρακτικά Β’ Συνεδρίου Αχαϊκών σπουδών, 173-6 και σε ανάτυπο, Αθήνα 1986. “Επιβίωσις και επίδρασις του Σολωμού εις το έργον των λογίων των Πατρών κατα τον ΙΘ’ αιώνα” στο “Φίλιον δώρημα” στο τόμο για το Τασ. Γριτσόπουλο, 203-208 (ανάτυπο) Αθήνα 1986. “Πενήντα χρόνια σύνεδρος”, 1989. “Δύο χρονικά της Ελληνικής πνευματικής ζωής” Πάτραι 1986. “Τα ονόματα των ελληνικών πλοίων” στο περιοδικό “Ονόματα” Αθήνα 120-123 και σε ανάτυπο. “Προλεγόμενα” σε βιβλίο του Γ.Παπαγιαβή “Ευφρολογήματα” Πάτραι 1987. “Η Ναύπακτος των μετεπαναστατικών χρόνων και ο ιεράρχης της Άνθιμος Ολύμπιος” στο Τιμητικό Τόμο Φ.Κ.Μπουμπουλίδου, 227-238 (ανάτυπο) Αθήνα 1988. “Η Λιβαδιά ως εμπορικό κέντρο κατά την τελευταίαν Τουρκοκρατίαν και αι σχέσεις της με τον Κορινθιακόν και τας Πάτρας” στην Επετηρίδα Εταιρείας Βοιωτικών Μελετών, Α’ 1988, 639-641 (ανάτυπο). “Συμβολή εις τα της οικογενείας Περούκα Άργους και Πατρών” στα Πρακτικά του Β’ συνεδρίου Αργολικών σπουδών, 157-160 (ανάτυπον) Αθήνα 1989. “Οι Σλαύοι εις Πάτρας” στο Συμπόσιον Πνευματικό επί τω χρυσώ Ιωβηλαίω του μητροπολίτη Πατρών Νικοδήμου, Αθήνα 1989, 328-332 (ανάτυπον). “Ντίνος Ψυχογιός, λαογράφος Ηλείας” στα Πρακτικά Β’ Συνεδρίου Ηλειακών σπουδών, Αθήνα 1989, σ. 189-192 (ανάτυπο). “Γλωσσικαί επισημάνσεις δια την Αχαΐαν των Νεωτέρων χρόνων” στο τόμο Ι’ “Λακωνικόν σπουδών” Θησαύρισμα στο δικηγ. Βαγιακάκον, Αθήνα 1990, 308-310 (ανάτυπον). “Η Τριπολιτσά ως πρωτεύουσα του Μοριά κατα την τελευταίαν Τουρκοκρατίαν” στα Πρακτικά Β’ Συνεδρίου Αρκαδικών σπουδών, Αθήνα 1990, σ.301-304 (ανάτυπον). “Η Ακρόπολις των Πατρών” στα Μελετήματα Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών, Κέντρο Ελλην. και Ρωμ. Αρχαιότητος, 13ος τόμ. Αθήνα 1991, σ.247 (ανάτυπο). “Ο λογοτέχνης Θέμης Τριφύλιος (Γ.Καλογερόπουλος) και η αφοσίωσίς του εις την γενέθλιον γήν” στα Πρακτικά του Γ’ Συνεδρίου Μεσσηνιακών σπουδών, Αθήνα 1991, σ.125-128 (ανάτυπο). “Το Βόειον όριον της εδαφικής δικαιοδοσίας της Εκκλησίας της Ηλείας” στο Τόμο εις μνήμη επισκόπου Αθανασίου Βασιλοπούλου, Αθήνα 1991, 145-57 (ανάτυπο). “Η 100ετηρίς του Συλλόγου των εν Πάτραις Κρητών (1880κ.ε.)” στα Πρακτικά του Ε’ Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου, Αθήνα 1991. “Εφαρμογαί του Γαλλικού Εμπορικού Δικαίου εις την προεπαναστατικήν Ελλάδα” στο Αφιέρωμα του Ανδρ.Δ.Λουκόπουλου, Αθήνα 1993, 429κ.ε.(ανάτυπο). “Επιστροφή μου μέσω Πατρών” και άλλα διηγήματα, Πάτραι 1993. “Η ναυτική επίδοσις των Ηλείων” στα Πρακτικά Ηλειακού Πνευματικού Συμποσίου 1993 (ανάτυπο). Βιβλιοκρισίες,

επωνύμων, για τον Κων/νο Τριανταφύλλου: Περιοδικό: "Ακτίνες", Αθήναι Η', 111, Περσεύς Αθηναίος στην εφημερίδα "Ένωσις" Πατρών 14 Μαΐου 1945, "Ημέρα" Αλεξανδρείας 22 Ιουνίου 1945, "Φωνή του Μωρηά", 12 Φεβρουαρίου 1945. "Έρευνα" Αιγίου 26 Νοεμβρίου 1944, Τιμ. Βοΐλας στην εφημ. "Ελεύθερη Αχαΐα" 21-2-1945, περιοδικό "Λεύτερος Μωρηάς" Πατρών, αριθμ. 64, 11. Περιοδικό: "Νέα Εστία" ΙΘ' 1119, Κ' 629. "Ακτίνες" Θ' 29. "Κυπριακά Γράμματα" ΙΑ', 197, Τιμ. Βοΐλας στην εφημ. "Σημερινή" Πατρών 3 Μαρτίου 1946, Τάκης Δόξας στην "Αυγή" Πύργου της 5-11-1945, Κώστας Φωτεινός στην εφημ. "Πελοπόννησος" 7-2-1946, "Ημέρα" Αλεξανδρείας 25-1-1946, Ελ. Παπαφακλής στην εφημ. "Πελοπόννησος" 9-11-1945, Π. Βλασσόπουλος στην εφημ. "Εθνική Δράσις" Αγρινίου 6-11-1945, Γερ. Κασόλας στον "Ελεύθερον" Αθηνών 26-11-1945, εφημ. "Σημερινή" 25-12-1945, Ζαχ. Τσακανίκας στην εφημ. "Νεολόγος" 21-10-1945. Κ. Τσάτσος στην εφημ. "Καθημερινή" Αθηνών 16-4-1948, Τιμ. Βοΐλας στον "Νεολόγον" Πατρών 7-1-1948, Κώστας Καγκελάρης αυτόθι 18-1-1948, Άγγελ. Κουλουμπής αυτόθι 9-1-1948, εφημ. "Εθνικός Κήρυξ" Αθηνών 25-4-1948, περιοδικό "Ακτίνες" Αθηνών ΙΑ' 158, "Αγγλοελληνική επιθεώρηση" Αθήναι Ε' 127. Μαριέττα Ε. Γιαννοπούλου (επτανήσια), στο περιοδικό "Ελληνική Δημιουργία" Αθήναι 1950, 15-Ιουλίου, 152. Η ίδια, στο Messenger d' Athenes 12-4-1951. Εφημ. "Φωνή της Κύπρου" Λευκωσίας 18-11-1950, Κ.Θ.Δημαράς στην εφημ. "Βήμα" Αθηνών 24-11-1950, Κώστας Καιροφύλας αυτόθι 19-10-1950, Άρης Δικταίος στο περιοδικό "Ο αιώνας μας" Ιανουάριος 1951, 29. Εφημ. "Ανατολή" Αλεξανδρείας 27-8-1950. Εφημ. "Νεολόγος" Πατρών 7-10-1950. Μιχ. Σακελλαρίου στην εφημ. "Τα Νέα" Αθηνών 8 και 15 Ιουλίου 1950, Α.Ε.Βακαλόπουλος στα "Ελληνικά" Θεσσαλονίκης, 13, 348-353. Στον Αφιερωμένο Τόμο Τριανταφύλλου, σελ. 98-104 ο Τάσος Αθ. Γριτσόπουλος δίνει πλήρη ανάλυση. Ο ίδιος, στα Πελοποννησιακά Η', 1971, σελ. 473-475. Κ.Θ.Δημαράς στην εφημ. "Βήμα" Αθηνών 22-4-1955. Ι.Π.Κουτσοχέρας στην εφημ. "Φωνή του Αιγίου" 15-7-1954, Κ.Κερρής στην εφημ. "Πρωτεύουσα" της Λευκωσίας της 1-11-1954 και "Νεολόγος" Πατρών 24-11-1954. Ν.Τωμαδάκης, "Αθηνά" ΝΘ' 327. Δημ. Λάγαρης στο "Νεολόγο" 21-3-1954, Γ.Θ.Παπαγεωργίου, εφημ. "Αιγιώτης" 14-3-1954, ο ίδιος, εφημ. "Ημέρα" Πατρών 4-3-1954. Περιοδικό "Ακτίνες" Αθηνών ΙΗ', 144. Γιαν. Ανδρικόπουλος "Έρευνα" Αιγίου 21-3-1954. Π. Χρονόπουλος (Κρίτων Θωμάς) στην εφημ. "Πελοπόννησος" 10-9-1954. Τάκης Δόξας στην "Αυγή" Πύργου 12-8-1954. Ν.Παπαδημητρίου στη "Πελοπόννησο" 27-3-1954. Π.Σπανδωνίδης Θεσ/νικης "Νεολόγος" 24-9-1954. Γιάννης Καραλής "Πελοπόννησος" 16-3-1954. Γ.Σωτηρόπουλος "Νεολόγος" 4-3-1954 και "Πελοπόννησος" 3-3-1954. Γεώργιος Τσούσης "Νεολόγος" 16,17,18-6-1954. Διον. Μαυρόγιαννης "Πελοπόννησος" 31-3-1956. Δελτίο Ελληνικής Βιβλιογραφίας του Institut Francais d' Athenes, 1954, αρ. 974. "Ήλιος" περιοδικό Αθηνών 31-7-1954, 526. Π.Χάρης, στην εφημ. "Ελευθερία" 21-8-1954. Γιάννης Αναπλιώτης στην εφημ. "Σημαία" Καλαμών 17-7-1955. Γιάννης

Μπίκος (Λάδων) 8-7-1954. Γ.Θ.Παπαγεωργίου “Φωνή του Αιγίου” 30-9-1954. Αναλυτικό Δελτίο Ελληνικής Βιβλιογραφίας 1954, αρ. 1028. Τ.Αθ.Γριτσόπουλος, στο Δελτίον Ιστορίας Εθνολογικής Εταιρείας, ΙΣΤ’ 1962, 401-409. Στίλπων Κυριακίδης στα “Ελληνικά” ΙΖ’ 1962, 409-410 και “Νεολόγος” 13-10-1962. Ντ. Ψυχογιός “Ηλειακά” τ.ΙΗ’ 1959, 552-3. Β.Σπανόπουλος (ο Αθηναίος) στη “Καθημερινή” Αθήνα 4-6-1959 και 20-11-1962. Π.Λαμπρίας περιοδικό “Εικόνες” Αθήνα αρ. 196(1959). Π.Θ.στο “Αποστολος Ανδρέας” Κων/πολεως 19-8-1959. Κ.Θ.Δημαράς στο “Βήμα” Αθήνα 29-1-1960. Πρακτικά Ακαδημίας Αθηνών 1959, τόμ. 34, 1960, 454. Αναλυτικό Δελτίο Ελληνικής Βιβλιογραφίας Γαλλικού Ινστιτούτου, 1953, αρ. 1413. Μανώλης Ορ.Ρούνης στο περιοδικό “Ελλάδα” Αθήνα Β’, Μάρτιος 1964, σελ. 14. Στίλπων Κυριακίδης στα “Ελληνικά” ΙΖ’ 410-12. Τ.Αθ.Γριτσόπουλος στο Δελτίο Ιστ. Εθν. Εταιρείας της Ελλάδος, ΙΣΤ’ 1964, 401-9. Α.Ν.Φράγκος στο περιοδικό “Σήμερα” Αθήνα 15-12-1962, 30-1 και “Ελλ. Ώραν” Πειραιώς 24-12-1962. Κ.Κυριακόπουλος στη “Καθημερινή” Αθήνα 28-12-1962. Ν.Τσούρα “Τα λυχνάρια...” 1982, σ. 61. Τ.Αθ.Γριτσόπουλος στο περιοδικό “Μνημοσύνη”, Α’ 1967, 337. Γ.Γεωργόπουλος στο Δελτίον Ομοσπονδίας λειτουργών Μεσ. Εκπ/σης, Αθήνα 16-11-1966, σ. 4. Θ.Μοσχονάς στο “Πάνταινον” Αλεξανδρείας Σεπτεμβρίου 1966, 377. Π.Λαμπρίας στη “Μεσημβρινή” 13-8-1965. Ν.Σκληρός στο περιοδικό “Ελλ. Πολιτισμός” Ιουλίου 1965, 190-2, Σεπτεμβρίου 1965, 206-209, Ιανουαρίου 1966, 3-6 Ιουλίου 1966, 78-80 Μαΐου 1967, 187. Θ.Μοσχονάς στο “Πάνταινον” Αλεξανδρείας Ιανουάριο 1968, 42. Τ.Αθ.Γριτσόπουλος στο “Μνημοσύνη” Β’ 1968, 396-7. Γιαν. Χατζίνης στη “Νέα Εστία” 15-6-1970 και “Λογοτεχνικά Χρονικά” Αθήνα Νοέμβριος 1970, 281. Π.Γ.Παπακωστόπουλος στο περιοδικό “Φωκικά Χρονικά” Αμφίσσης Νοεμβρίου 1971, 28. Τάκης Δόξας, στο περιοδικό “Ελλ. Θέματα” Αθήνα, Ιούλιος 1970, 173-6. Δημ. Γιάκος στο “Αθηναϊκό Τύπο” 5-10-1970. Δ. Κόκκινος στο “Ηπειρωτική Εστία” Σεπτεμβρίου 1969, 494-5, περιοδικό “Δημιουργία” Αθήνα τεύχ. 3-4, 115, αναδημοσίευση στο περιοδικό “Εφεδρική φλόγα” 1973. “Εθνική Φωνή” 1968, “Στερεά Ελλάς” Αθήνα, Οκτώβριος 1969, Δελτίο Βασιλικού Εθνικού Ιδρύματος, Οκτώβριος 1969, 139-148. Δ. Κόκκινος στο “Ηπειρωτική Εστία” Ιωαννίνων, Νοέμβριος 1972, 797-8. Giorgio Fedalto στο Studia Patavina, Padova 1973, 190. Α.Φ.Πασχαλάς (=Φ.Ζωγράφος) στο περιοδικό “Υδρία” Πατρών, Δεκεμβρίου 1973, 44-45. Γιάννης Χατζίνης στο “Ν.Εστία” 15-6-1972. Π.Παλαιολόγος, στο “Βήμα” Αθήνα 19-5-1973. Ανδρέας Λασκαράτος στο περιοδικό “Ξενία” Μαΐου 1972, 33. Κ.Κυριακόπουλος στο Δελτίο Εθνικού Ιδρύματος, Αυγούστου 1972, 195. Νίκος Πολίτης στην “Ημέρα” 25-5-1972. Δ.Σταμέλος στα “Σημερινά” Αθήνα 13-5-1972. Κ.Τρίγκατσης στην εφημ. “Κοινωνική Πειραιώς” 18-6-1975 και στην εφημ. “Παρατηρητής” Πύργου 2-6-1975 (Γιάννης Νικολόπουλος). Κ.Σπυρόπουλος, στα “Αχαϊκά Χρονικά” Απρίλιο 1976, 92-3. Κ.Α.Κυριακόπουλος στη “Νέα Σκέψη” Μαΐου

1976, 297-8. Γιάννης Ανδρικόπουλος στη "Φιλολογική Φωνήν" Αιγίου, Ιανουαρίου 1976, 3. Π.Παπαρρηγόπουλος στη "Γωνήν του Πειραιώς" 29-1-1976. Ανδρέας Καραντώνης "Αχαϊκά Χρονικά" 14ον, 38-9. Για τη β' έκδοση του Ιστορικού Λεξικού..., βλ. εφημ. "Βραδυνή" 16-5-1980, σ.8. Στελ.Ι.Αρτεμάκης στην εφημ. "Νέα Πορεία" Αθήνα 18-10-1980, σ.8. Εφημ. "Η ώρα Πατρών" Νοέμβριος 1980, σ.2. Αθ.Δ.Τσιμπούκης στην εφημ. "Φωνή της Αχαΐας" 10-1-1981 σ.2. Giorgio Fedalto, Un Pessico storica di Patrasso στο Observatore της Ρώμης, σελ. 3, βλ. το ίδιο στην εφημ. "Ημέρα" 7-12-1980 σ.5. Γιάννης Πανίτσας στην εφημ. "Η Ημέρα" 13-11-1980, σ.6. Αθ.Δ.Τσιμπούκης στην εφημ. "Ημέρα" 12-11-1980, σ.5. Στο περιοδικό "Ναυτικά Χρονικά Πειραιώς" 15-10-1980, σ.48. Δημ.Σταμέλος στην εφημ. "Ελευθεροτυπία" 22-10-1981, σ.6. Ιω.Βασιλείου στο περιοδικό "Αχαϊκά Χρονικά" Οκτ-Δεκεμβρ. 1980, σ.37-38. Ντ.Ψυχογιός στα "Ηλειακά" Μάρτιος 1991, σ.1089. Χρ. Ριζόπουλος στο περιοδικό "Ιλισσός" Αθήνα τεύχ. Μαΐου-Ιουνίου 1981, σ.190. Τάσος Αθ.Γριτσόπουλος στα "Πελοποννησιακά" ΙΔ' 1981, σ.341-45. Ι.Μ.Χατζηφώτης στο περιοδικό "Αθηναϊκή Δημοκρατία" Αθήνα, Μάιος 1981, σ. 48. Κ.Α.Κυριακόπουλος στο περιοδικό "Νέα Σκέψη" Αθήνα Ιανουάριος 1981, σ.51. Α.Λ. στο περιοδικό "Εκδρομικά Χρονικά" Αθήνα Οκτώβριος-Δεκέμβριος 1980, σ.33. Πατρέας, στο περιοδικό "Φυσιολατρικός Κόσμος" Ν/βριος-Δ/βριος 1980, σ.25. Στέλιος Ι.Αρτεμάκης στο περιοδικό "Ράδιο Τηλεόραση" Αθήνα 25-31/10/1980, σ.30. Ντ.Ψυχογιός στο περιοδικό "Ηλειακά" Μάρτιος 1980, τόμο ΛΕ', σ.1089. Γερ.Μπαρτζούκας στην εφημ. "Εθνικός Κήρυξ Πατρών" 21-7-1980, σ.3. Εύα-Γιώτα Παπαγγελούτσου, στην εφημ. "Πελοπόννησο" 15-7-1980, σ.1. Ιω.Φ.Αθανασόπουλος στην εφημ. "Εθνικός Κήρυξ" Ιουλίου 1981 και εφημ. "Αλλαγή" Πατρών 4-8-1980, σ.4. Σταύρος Ιντζεγιάννης στην εφημ. "Ημερήσιος Κήρυξ" 7-8-1980, σ.1. Σωτ. Ι.Μεντζελόπουλος στην εφημ. "Φωνή της Αχαΐας" 9-8-1980, σ.2. Σωτ.Ι.Κροντηράς στην εφημ. "Πελοπόννησος" 10-8-1980, σ.2. Λεων. Μαργαρίτης στην εφημ. "Ήλιδα" Ιούλιος 1980, σ.2. Κ.Θ.Δημαράς στην εφημ. "Το Βήμα" Αθήνα, 29-8-1980,σ.1 και 7, βλ. και εφημ. "Μεσημβρινή" Αθήνα 2-9-1980,σ.8. Περιοδικό "Δαυλός" Αθήνα, Α', Δ/βριος 1982, σ.555. Κ.Ν.Ριζόπουλος στην εφημ. "Το Βήμα της Αιγιάλειας" 28-10-1982, σ.1. Χρ.Πύρπασος στην εφημ. "Παρατηρητής" Πύργου Ηλείας 26-4-1982, σ.8. Δ.Ν.Παπαθανασόπουλος στην εφημ. "Η Ημέρα" Πατρών 27-10-1981, σ.7 και εφημ. "Βραδυνή" Αθήνα 27-10-1981, σ.6. Χρ.Αγγελής-Παπαχρήστου, στην εφημ. "Πελοπόννησο" 10-11-1981 ("Έξω απο το χάος", Πάτριαι 1990, σ.72-3). Κ.Δαφνης στην εφημ. "Κερκυραϊκά Νέα" 5-10-1981, σ.2. Περιοδικό "Σύγχρονη Σκέψη" Αθήνα Ιανουάριος 1982, σ.3. Ντ.Ψυχογιός, στα "Ηλειακά" ΜΑ' 1290. Γ.Θ.Παπαγεωργίου στη "Φωνή Αχαΐας" σ.6. περιοδικό "Δαυλός" Αθήνα Δ/βριος 1983 σ.1129. Ι.Βασιλείου στην "Νέα Εστία" 15-10-1983, σ.1310 και "Αχαϊκά Χρονικά" Αθήνα τεύχ. 27/1980, 37-38. Εύα-Γιώτα Παπαγγελούτσου στην εφημ. "Πελοπόννησος" 21-9-1983, σ.1. Ιω.Αθανασόπουλος στην εφημ. "Η Ημέρα" 4-

9-1983,σ.4. Τ.Αθ.Γριτσόπουλος στα “Πελοποννησιακά” ΙΕ’ 1984, 306-7. Νάντια Τόκα στην εφημ. “Σέλας” 26-3-1990, σ.8. Αλ.Βασιλείου στο περιοδικό “Πνευματικές σελίδες” Οκτ. 1986, σ.3. Λεφτέρης Τζόκας στα “Νέα της Ρούμελης” Ιούλιος 1986, σ.2. Κ.Δαφνής στα “Κερκυραϊκά Νέα” Μαρτίου 1986, σ.11. Εύα-Γιώτα Παπαγγελούτσου στην εφημ. “Πελοπόννησος” 22-10-1985, σ.2. “Απομεινόμερο στην Αχρίδα” ανατύπωση στην εφημ. “Πελοπόννησος” 27-10-1985, σ.6 και 8. Ιω.Φ.Αθανασόπουλος στην εφημ. “Η Ημέρα” 19-10-1985. Εφημ. “Εστία” Αθηνών 9-11-1985, σ.4. Γιάννης Βουλδής στην εφημ. “Πελοπόννησος” 10-10-1985, σ.2. Γερ. Μπαρζούκας στην εφημ. “Ημερήσιος Κήρυξ” 14-11-1985. Θ.Τζίφρας στην εφημ. “Η Ευθύνη” Πύργου Ηλείας 11-11-1985, σ.2. Περιοδικό “Ναυτικά Χρονικά” Πειραιώς 1-11-1985, σ.36. Πάνος Παπαρρηγόπουλος στην εφημ. “Η φωνή του Πειραιώς” 18-11-1985, σ.1 και 2. Ο ίδιος, στην εφημ. “Η Ημέρα” 22-11-1985, σ.3. και στο “Παγκαλαβρυτινό Βήμα” Οκτ-Δ/βριο 1985, σ.27. Τ.Κ.Μωλιτάκης, στα “Μωλιώτικα Νέα” Ν/βριος-Δ/βριος 1985, σ.2. Η.Λ.Τσατσόμοιρος, στο περιοδικό “Δαυλός” Δ/βρίου 1985, σ.2537. Κυρ.Ντελόπουλος στην εφημ. “Καθημερινή” Αθήνα 19-12-1985, σ.7. Δημ. Γιάκος στην εφημ. “Η Ημέρα” 3-1-1986, σ.7. Α.Λασκαράτος στο περιοδικό “Τουριστική Ζωή” Αθήνα Δ/βριος 1985. Περ. Πάτρα, Αθήνα, Απρ.-Δ/βριος 1985, σ.37. Π.Παπαδημητρακόπουλος στην εφημ. “Πελοπόννησος” 15-2-1986, σ.2. Γιάννης Απ.Βουλδής στην “Πελοπόννησο” 10-10-1987, σ.2. Ελευθ. Μαρματσούρης στο περιοδικό “Δαυλός” Μαΐου 1988, σ.4401. Γερ. Μπαρτζούκας στην εφημ. “Εθνικός Κήρυξ Πατρών” 7-12-1987, σ.5. Μαν. Πράτσικας στην εφημ. “Ημερήσιος Κήρυξ Πατρών” 18-2-1988, σ.3. Ν.Ε.Πολίτης στην εφημ. “Η Ημέρα” Πατρών 30-12-1987, σ.6. Α.Λάς στο περιοδικό “Τουριστική Ζωή” Αθήνα Άνοιξη 1988, 19. Ιω.Αθανασόπουλος “Πελοπόννησος” 23-11-1993. Θαν.Γκόβας “Πελοπόννησος” 30-11-1993. Κ.Παπασπυρόπουλος “Πελοπόννησος” 5-11-1993. Ν.Φορόπουλος “Νέα Εστία” 15-1-1994. Χρ.Μούλιας “Η Ημέρα” 14-11-1993. Γεωργ.Θ.Γιαννόπουλος “Πελοπόννησος” 14-11-1993. Δημ.Γιάκος “Πελοπόννησος” 16-12-1993. Κ.Σαρδελής “Σύγχρονη Σκέψη” Αθήνα Μάρτιο 1994, σ. 6. Κ.Γ.Πανίτσας “Η Ημέρα” 23-11-1993. Κ.Ριζόπουλος “Το Βήμα Αιγιαλείας” 18-2-1994. Στ. Ιντζεγιάννης “Εθνικός Κήρυξ” Πατρών 22-12-1992. Δημ.Παπαθανασόπουλος “Πελοπόννησος” 9-8-1994. Λ.Μαργαρίτης στην εφημ. “Τα Γεγονότα” Πατρών 14-9-1993. Περιοδικό “Ευθύνη” Αθήνα Φεβρουαρίου 1995, 92. Περιοδικό “Νουμάς” Πύργου Ηλείας, Ιαν. 1995, σ.22. Γιάννης Ανδρικόπουλος στη “Ν. Εστία” 15-3-1995, σ.414. Θαν.Τσιμπούκης, στη “Πελοπόννησο” 2-4-1995, σ.8. Περιοδικό “Πνευματική Κύπρος” 10 Δ/βρίου 1993 (Κ.Χρυσάνθης), Διον. Σέρρας “Ελεύθερη Άποψη” Ζακύνθου 10-1-1994. Δημοσιεύματα, σε τοπικές εφημερίδες του Κων/νου Τριανταφύλλου, παραλείπονται γιατί είναι τόσα πολλά. Εξέδωσε, λογοτεχνικό και ιστοριοδιφικό Περιοδικό με τίτλο “Αχαϊκά -γράμματα, επιστήμαι, τέχνη” στη Πάτρα, τα έτη 1937-1940. Τεύχη 14 και ένα έκτακτο το 15ο, το θέρος του 1943, το οποίο κατασχέθηκε, απο τις

Αρχές Ιταλικής Κατοχής. Εξεδώθη με το θάνατο του Παλαμά. Επίσης, εξέδωσε και την ημερήσια εφημερίδα “Η Ενωτική” το 1936. Βιογραφικά, υπάρχουν στα “Προπύλαια” του Τιμητικού Τόμου Κων/νου Τριανταφύλλου (σ. 11-15).

[20] Πρβλ. Τριανταφύλλου, τόμ. Β΄, σελ. 2090-2099.

[21] Πρβλ. εφημ. Ημέρα, 25-5-1980, σελ. 1, στήλη 1.

[22] Παραθέτω στοιχεία της βιβλιογραφίας, της βιβλιοκρισίας, για τον Κων/νο Τριανταφύλλου, μέσα από δημοσιεύματα στον Τύπο και απο την Ανθολογία και απο το λείμμα του βλ. λ. “Τριανταφύλλου”, που υπάρχει στο έργο του “Ιστορικών Λεξικόν”. Κατα το χρονικό διάστημα 1937-1943 εξέδωσε στην Πάτρα το λογοτεχνικό και ιστοριοδιφικό περιοδικό: “Αχαϊκά Γράμματα”. Το συγγραφικό του έργο είναι μεγάλο και πολύπλευρο και είναι κυρίως ιστορικό και λοτεχνικό, χωρίς να λείπουν αξιόλογες μονογραφίες, που αναφέρονται σε κοινωνικά, πολιτιστικά, νομικά και άλλα θέματα. Διέσωσε και συμπλήρωσε (απο το 1821 και μετά) το Αρχείο του μεγάλου ιστορικού μας Στέφανου Θωμόπουλου και συνέγραψε το “Ιστορικό Λεξικό των Πατρών” (Βραβείο Ακαδημίας Αθηνών), ασχολήθηκε με την ελληνική κοινότητα του Λιβόρνου Ιταλίας, εξέδωσε το ιστορικό Αρχείο του Βλαχοπαπαδόπουλου, συνέγραψε την “Ιστορία της Μικρασιατικής Καταστροφής” και τον πρωτότυπο οδηγό “Παγκόσμιος Ελληνοδείκτης”. Αλλά και το λοτεχνικό του έργο, ποίηση και διηγήματα, κατέχουν περίοπτη θέση στη νεοελληνική λογοτεχνία και βιβλιογραφία. Τα εκδοθέντα βιβλία του ξεπερνούν τα 50, ενώ τα άρθρα του υπερβαίνουν τα 600, χωρίς να υπολογίζονται σε αυτα οι κριτικές βιβλίου. Βλ. Κων/νου Τριανταφύλλου (σ. 11-15). Εργογραφία του, στον ίδιο Τόμο (σ. 111-17) απο τον Κ.Γ.Πανίτσα.

[23] Βλ. Εφημ. Η Ημέρα, 26-2-2002, σ. Β4 και Β5. Πρβλ. εφημ. Πελοπόννησος, 26-2-2002, σ. 14. Βλ. εφημ. Ημερήσιος Κήρυξ Πατρών, 26-2-2002, σ. 2. Πρβλ. εφημ. Η Πρωϊνή Γνώμη, 26-2-2002, σ. 39. Βλ. εφημ. Πελοπόννησος, 25-2-2002, σ. 10. Πρβλ. εφημ. Εβδομάδα, 25-2-2002, σ. 8. Βλ. εφημ. Τα Γεγονότα, 26-2-2002, σ. 4. Πρβλ. εφημ. Αλλαγή, 26-2-2002, σ. 5.

<http://bit.ly/2mtCc6R>